

Синчак Богдан Анатолійович,
доктор філософії з журналістики, доцент,
завідувач кафедри журналістики
ПВНЗ «Український гуманітарний інститут»
orcid.org/0000-0002-8186-5692
b.synchak@gmail.com

ПУБЛІЧНІ ДЕБАТИ УПЦ (МП) ТА ПЦУ: РОЗБІЖНОСТІ ТА ШЛЯХИ ДЛЯ ДІАЛОГУ

Актуальність теми дослідження обумовлюється резонансністю тематики взаємодії ПЦУ та УПЦ (МП) в Україні. Характеристика проблематики розбіжностей між означеними релігійними деномінаціями в умовах повномасштабної війни насамперед є важливою в контексті розуміння сутнісних розбіжностей між позиціями двох найбільших православних деномінацій в Україні. В ході дослідження за основу взято матеріали інтерв'ю видання «LIGA.net» проведеного у 2024 р., в якому брали участь митрополит Климент, голова інформаційно-просвітницького відділу УПЦ (МП), а також Олександр (Драбинко), митрополит Переяславський і Вишневський ПЦУ. До уваги також беруться матеріали аналогічних за форматом дебатів опублікованих в медіа «Суспільне Чернівці» у 2025 р., де спікерами були священник Василій Ковташ, настоятель храму ПЦУ у селі Рингачі Чернівецької області, а також священник Іоан Веренька, настоятель храму в селі Мілієве Чернівецької області. Ці два означених епізоди безпосередньо відображають внутрішньоконфесійні позиції УПЦ (МП) та ПЦУ, що дає змогу поглянути на проблематику розбіжностей та пошуку шляхів для діалогу між ними з точки зору репрезентації принципів позицій кожної зі сторін. Окрім цього, в ході дослідження для розгляду предметності аргументації митрополита Климента з УПЦ (МП), резюмовано основні зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України щодо законопроекту № 8371 від 19.01.2023 р., який передбачає обмеження діяльності релігійних організацій афілійованих з центрами впливу в Москві. На основі опрацьованого матеріалу констатовано ряд фундаментальних суперечностей у взаємодії обох релігійних організацій. Ідентифіковано фактори, що їх підсилюють. Визначено специфіку аргументації кожної із сторін. Розглянуто шляхи для діалогу між ПЦУ та УПЦ (МП).

Ключові слова: дебати УПЦ (МП) та ПЦУ, розбіжності УПЦ (МП) і ПЦУ, православ'я в умовах війни, взаємодія ПЦУ та УПЦ (МП), інформаційна війна в релігійній площині.

Synchak Bohdan,
PhD in Journalism, Associate Professor,
Head of the Department of Journalism
Ukrainian Institute of Arts and Sciences
orcid.org/0000-0002-8186-5692
b.synchak@ugi.edu.ua

PUBLIC DEBATE BETWEEN THE UOC (MP) AND THE OCU: DIFFERENCES AND PATHWAYS FOR DIALOGUE

The relevance of this research topic stems from the high public interest in the issue of relations between the OCU and the UOC (MP) in Ukraine. An analysis of the issues surrounding the differences between these religious denominations in the context of a full-scale war is particularly important for understanding the fundamental differences between the positions of the two largest Orthodox denominations in Ukraine. The study is based on materials from an interview published by “LIGA.net” in 2024, featuring Metropolitan Klyment, head of the Information and Education Department of the UOC (MP), as well as Oleksandr (Drabinko), Metropolitan of Pereyaslav

and Vyshneve of the OCU. Also taken into account are materials from a debate of a similar format published by the media outlet “Suspilne Chernivtsi” in 2025, where the speakers were Priest Vasyl Kovtash, rector of the OCU church in the village of Ringachi, Chernivtsi Oblast, and Priest Ioan Verenka, rector of the church in the village of Milieve, Chernivtsi Oblast. These two episodes directly reflect the intra-denominational positions of the UOC (MP) and the OCU, allowing us to examine the issues of disagreement and the search for avenues of dialogue between them from the perspective of the representation of each side’s fundamental positions. In addition, as part of the study to assess the validity of Metropolitan Clement’s arguments from the Ukrainian Orthodox Church (Moscow Patriarchate), the main comments of the Main Legal Department of the Verkhovna Rada of Ukraine regarding draft law No. 8371 of January 19, 2023, which provides for restrictions on the activities of religious organizations affiliated with centers of influence in Moscow, were summarized. Based on the analyzed material, a number of fundamental contradictions in the interaction between the two religious organizations were identified. Factors that exacerbate these contradictions were identified. The specific nature of each side’s arguments was determined. Pathways for dialogue between the OCU and the UOC (MP) were examined.

Key words: debates between the UOC (MP) and the OCU, differences between the UOC (MP) and the OCU, Orthodoxy in wartime, interaction between the OCU and the UOC (MP), information warfare in the religious sphere.

Постановка проблеми. Актуальність розгляду проблематики релігійного життя в контексті його значення та впливу на суспільно-політичні процеси в умовах повномасштабної російсько-української війни постає в міжгалузевому вимірі релігії, як соціального інституту. За словами, Євстратія Зорі, архієрея ПЦУ, митрополита Білоцерківського, та речника Священного синоду, – «зараз ми бачимо, що релігія і релігійна мотивація в тому чи іншому вигляді, принципово визначають порядок денний нинішнього світу» (LIGA.net, 2026). Тут автор підкреслює значення релігійного сьогодення для політичного контексту, в якому воно часом може мати визначальну роль. Як приклад Євстратій Зоря згадує, «те з чим ми маємо зараз справу, ідеологія «русского міра», з чого вона вийшла? Це ідеологія третього Риму, середньовічна, псевдорелігійна, насправді, але закорінена в релігійній мотивації. І на отаку релігійну мотивацію ви не можете відповісти світською мотивацією, тому що це абсолютно різнонаправлені речі» (LIGA.net, 2026). Тут вже йдеться про необхідність контрдій пов’язаних щонайменше з явищем інформаційної війни в релігійній площині. У цьому контексті, щодо української релігійної проблематики в православ’ї, важливим є конструктивний підхід до врегулювання непорозумінь між ПЦУ та УПЦ (МП). Саме тому, вивчення розбіжностей та пошук шляхів для діалогу між двома найбільш впливовими православними релігійними групами в Україні є важливим напрямом для релігієзнавчих та міждисциплінарних досліджень в різних галузях.

Метою дослідження є визначення особливостей в розбіжностях та шляхах для діалогу

УПЦ (МП) та ПЦУ на основі матеріалів публічних дебатів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в ході роботи було використано методи аналізу та синтезу, зокрема для систематизації та категоризації інформації, яка лягла в основу дослідження. Метод моніторингу застосовано для формування предметних висновків на основі систематизованих даних.

Огляд актуальних публікацій. Українські науковці загалом звертають увагу на різного роду проблемні аспекти суперечностей та шляхів для діалогу ПЦУ та УПЦ (МП). Наприклад, С. Кагамлик зазначає, що «військова та ідеологічна агресія Росії стала маркером соціальної ідентичності й цивілізаційного вибору християнських конфесій в Україні» (Кагамлик С., 2021, с. 80). Тут йдеться про асоціативний ефект, який російське повномасштабне вторгнення спричинило на свідомість частини українського суспільства. Натомість, О. Сарапін звертає увагу на те, що «у сприйнятті війни як зла і насильства позиції УПЦ та ПЦУ багато в чому збігаються» (Сарапін О., 2023, с. 60). Насамперед засудження аморальності війни та вбивств є її невід’ємною частиною. Я. Стоцький, коментує «аспект віднаходження релігійною особою, як складової релігійної громади, надійних, правильних, правдивих орієнтирів ціннісно збалансованого життя та мірил відмежування істинної духовності від її квазіформ», наприклад проросійського вектору (Стоцький Я., 2025, с. 72). Насправді розділення релігійного обряду і позарелігійної російської антиукраїнської ідеології дає можливість краще зрозуміти конфліктність означеної проблематики. За словами Л. Филипович – «очевидно, що УПЦ різко

негативно відреагувала на об'єднавчі тенденції в українському православ'ї та появу ПЦУ й отримання нею Томосу», тут йдеться зокрема й про конкуренцію (Филипович Л., 2024). Наведені праці є свідченням актуальності заявленої проблематики, проте у них не подається аналіз публічних дебатів УПЦ (МП) та ПЦУ.

Основна частина. Публічні дебати представників УПЦ (МП) та ПЦУ є джерелом унікальної інформації, яка ґрунтовно відображає внутрішні церковно-конфесійні і богословські позиції обох сторін. Переконливість аргументів, гострі запитання, та фахова практична компетентність спікерів дають змогу деталізовано розібратися розбіжностях та шляхах до діалогу, які формулюють самі представники означених релігійних організацій. В ході дослідження за основу взято матеріали інтерв'ю видання «LIGA.net» проведеного у 2024 р., в якому брали участь митрополит Климент, голова інформаційно-просвітницького відділу УПЦ (МП), а також Олександр (Драбинко), митрополит Переяславський і Вишневський ПЦУ (LIGA.net, 2024). До уваги також бралася матеріали аналогічних за форматом дебатів опублікованих в медіа «Суспільне Чернівці» у 2025 р., де брали участь священник Василій Ковташ, який є настоятелем храму ПЦУ у селі Рингачі Чернівецької області, а також священник Іоан Веренька, який є настоятелем храму в селі Мілієве Чернівецької області (Суспільне Чернівці, 2025). Можна констатувати, що в контексті дослідження ця розмова є менш змістовною ніж перший означений епізод оприлюднений виданням LIGA.net. Це обумовлено надмірною емоційністю учасників під час дискусії, а отже і упередженістю, подекуди небажанням сприймати чи конструктивно контраргументувати думку опонента. Але він також має цінність з боку розуміння специфіки подання емоційних аргументів обох сторін, настроїв всередині духовенства та вірян обох релігійних деномінацій. Це вкотре вказує на необхідність пошуку розумного рішення щодо налагодження змістовного діалогу між ПЦУ та УПЦ (МП), для уникнення загострення потенційного можливих міжконфесійних конфліктів.

У таблиці 1 подані ключові тези висловлених розбіжностей в публічних дебатах УПЦ (МП) та ПЦУ проведених та опублікованих на базі видання «LIGA.net» у 2024 р. У таблиці

жирним шрифтом виділені ключові слова в аргументації представників обох релігійних деномінацій. Також у тексті подано коментарі з символом «*», які потребують додаткового пояснення. Перший з них, розміщений у пункті 2, де йдеться про Грамоту Олексія II, у третьому абзаці якої зазначається, що «Українська Православна Церква з'єднана через нашу Російську Православну Церкву з Єдиною Святою, Соборною і Апостольською Церквою» (ДЕСС, 2023). Це вказує на те, що попри відмежування від РПЦ, УПЦ (МП) є канонічно визнаною частиною всесвітнього православ'я лише через зв'язок з РПЦ. Наступний коментар стосується зауважень Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України щодо законопроекту № 8371, в якому передбачається обмеження діяльності в Україні релігійних організацій, що мають афілійованість з центрами впливу в рф, як країні-агресорі. Для предметності необхідно розглянути основні з них (див. табл. 2).

Виокремлені в таблиці 2 зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України щодо законопроекту № 8371 вказують на загальний характер необхідності правових врегулювань в означеному законопроекті. Це є звичайною практикою під час розгляду всіх законопроектів для усунення невідомостей із різними аспектами українського законодавства. Означені зауваження пройшли розгляд профільним Комітетом в 2 читаннях у період з 19.01.2023 по 19.08.2024 Отже, протягом цього часу, до прийняття закону парламентарі мали можливість детально розглянути кожне з них. В результаті чого, частину було відхилено, тоді як інші враховано, частково або повноцінно. Оскільки текст Порівняльної таблиці змін в законопроекті другого читання налічує 924 сторінки, для детального розуміння врахованих та відхилених змін щодо 11 пунктів Таблиці 2 потрібна фахова юридична оцінка, та окреме дослідження. В межах поточного дослідження достатньо обмежитися характеристикою контексту означених зауважень. Для цього достатнього ідентифікувати його ключові маркери. Щодо пунктів 1, 2, 7, 8, 9, 10, 11 таблиці 2 можемо ідентифікувати як зауваження щодо необхідності правових врегулювань, які є сферою безпосередньо юридичної відповідальності, зокрема профільного Комітету.

Таблиця 1

Розбіжності в публічних дебатах УПЦ (МП) та ПЦУ (LIGA.net, 2024)

№	ППП / та тези спікерів	
	Митрополит Климент, голова інформаційно-просвітницького відділу УПЦ (МП)	Олександр (Драбинко), митрополит Переяславський і Вишневський ПЦУ
1	«УПЦ (МП) єдина православна церква з моменту здобуття Україною незалежності» (LIGA.net, 2024)	«ПЦУ спадкоємиця УПЦ КП з власною автокефалією» (LIGA.net, 2024)
2	«УПЦ має всі статутні документи, в яких визначено, що вона є незалежною» (LIGA.net, 2024)	«Переходячи з юридичної площини в канонічну – відмежування від МП це не вихід з МП. Канонічно УПЦ заявляє про незалежність від МП через Грамоту Олексія ІІ»* (LIGA.net, 2024)
3	«Протягом всього часу підготовки закону (№8371) жодна інформаційна агенція в Україні не дала можливість представникам УПЦ висловитися на загальноукраїнському рівні про свою позицію» (LIGA.net, 2024)	Патріархом УПЦ (МП) є Кирил (глава РПЦ), оскільки патріарха і глави в диптиху УПЦ (МП) немає. Відповідно її сприймають закордоном як частину РПЦ, як МП (LIGA.net, 2024)
4	«В українському законодавстві немає такого терміну як канони і канонічний зв'язок». Посилання на зауваження від Головного юридичного управління* (LIGA.net, 2024)	Закон (№8371) не є дискримінаційний, бо він стосується юридичної особи, а не релігійних переконань. «Ніхто не заставляє відркатися від церкви,... від Христа, мова йде виключно тільки про афілійованість із МП» (LIGA.net, 2024)
5	«Завдяки тому, що ми маємо Томос 1990 р., ми маємо можливість мати той статус, в якому написано «незалежна» і самостійна церква в своєму управлінні» (LIGA.net, 2024)	«Ніхто з МП не виходив, це була полуміра популістського характеру аби тільки заспокоїти віруючих і духовенство» (LIGA.net, 2024)
6	«Закон (№8371) прописаний так, що можна заборонити будь-яку конфесію або організацію цим законом. ...За заявою будь-якої людини, може розпочатися процедура припинення релігійної організації, тому що вона буде підозрюватися в тому, що вона агітує за рускій мір чи за щось інше» (LIGA.net, 2024)	«3 єпархії Криму, які ви вважаєте українськими, я певен, анексовано,... сепаратистів (з УПЦ МП) які пішли на співпрацю з окупаційною владою звільнено – жодної заяви протесту від УПЦ (МП) не поступило». Анексовано Луганську, частину Запорізької, призначено на місце владки Єфрема єпископа із Росії... 8 єпархій, мені здається на сьогоднішній день відтяпав патріарх Кирило» (LIGA.net, 2024)
7	«Напередодні прийняття цього закону, ми мали спілкування із народними депутатами, які готували цей закон, і з представниками державних установ, які відповідальні за державно-церковні відносини. І вони конкретно говорили, що ця законодавча ініціатива стосується УПЦ (МП),... що закон справжнє завдання цього закону – це ліквідація УПЦ (МП), а не запобігання викликам в державній безпеці» (LIGA.net, 2024)	«Юридична сторона цього закону – «ніхто не зможе заборонити діяльність будь-якої юридичної особи (парафії), а їх на сьогоднішній день в Україні до 10 000. І кожна із них буде розглядатися в окремому порядку судовому. І ви маєте повне конституційне право відстояти в суді свою точку зору, що ви є релігійною організацією не афілійованою з МП» (LIGA.net, 2024)
8	«ДЕСС показала свою упередженість в цьому питанні. Сьогодні у нас глава ДЕСС чітко говорить про те, що вся його діяльність, і все його розуміння ситуації релігійної буде спрямовано на те, що би УПЦ (МП) зазнавала трансформацій і зазнавала певних змін» (LIGA.net, 2024) «Мова для держави має бути виключно в юридичній площині, а не в богословських категоріях». «Чи несе УПЦ (МП) загрозу для державної безпеки,... це питання абсолютно абсурдне і немає жодних доказів того, що вона несе таку загрозу» (LIGA.net, 2024)	«Вплив канонічний на суспільне життя і на юридичне є, чи немає? 1990 р., даровано патріархом Олексієм Томос про самостійність і незалежність у своєму управлінні. В 1992 р. з канонічного благословіння патріарха Олексія, в незалежній і самостійній уже 2 роки церкві, збирається Харківський собор і знімає з посади митрополита Філарета. В 1995 р. його анафематствують на соборі в Москві, тоже канонічно – це вплинуло на політичний розклад в державі Україна, це розділило суспільство на КП і на канонічну (УПЦ МП). Вплив центру в Москві зіграв свою вирішальну роль. Якби патріарх Олексій не благословив, цього собору не було б» (LIGA.net, 2024)

Проте, у пунктах 3, 4, 5, 6 – першопричиною чітко прослідковується воєнний стан, як надзвичайна передумова необхідності розгляду та впровадження відповідних змін. Отже, значною мірою, саме повномасштабне російське вторгнення в Україну, та гібридність інформаційної війни із залученням релігійного впливу

РПЦ та МП, зумовили необхідність перегляду проблематики врегулювання потенційного зловживання релігійною свободою в позарелігійних, ідеологічних та політичних аспектах. В такому разі це питання має обґрунтування захисту національної безпеки, про що йдеться у тексті закону.

**Основні зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України
щодо законопроекту № 8371 від 19.01.2023 (Верховна Рада України, 2024)**

Основний контекст зауваження	Контекст
«Не дотримано вимог частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України» (Верховна Рада України, 2024).	Формальний характер
«Законопроект № 8371 має на меті захист «національної та громадської безпеки, прав і свобод людини посилається на статтю 35 Конституції України, статті 9 та 11 Європейської конвенції з прав людини, які... можливість обмеження відповідних прав законом в інтересах національної або громадської безпеки, захисту прав і свобод інших осіб» (Верховна Рада України, 2024).	Правове врегулювання легітимності мети
«Ні Конституція України та Європейська конвенція з прав людини, на які посилається законопроект, ні Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (далі – МПГПП) не передбачають можливості обмеження права на свободу совісті, релігії та об'єднання у релігійні організації в інтересах національної безпеки» (Верховна Рада України, 2024).	Воєнний стан як надзвичайна передумова
«Пунктом 31 Довідника із застосування статті 9 Європейської конвенції Протоколу № 4, «національна безпека» не фігурує поміж цілей, перелічених у статті 9 § 2. Це упущення є далеко не випадковим, навпаки, відмова творців Конвенції включити саме цей мотив до переліку законних підстав втручання віддзеркалює першорядне значення релігійного плюралізму» (Верховна Рада України, 2024).	Воєнний стан як надзвичайна передумова
«Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ (БДІПЛ) зауважує, що «національна безпека» не є допустимим обмеженням згідно зі статтею 9.2 ЄКПЛ та статтею 18.3 МПГПП» (Верховна Рада України, 2024).	Воєнний стан як надзвичайна передумова
«Стаття 64 Конституції України також передбачає, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод стаття 35 Конституції України відсутня в переліку прав і свобод, які не можуть бути обмежені» (Верховна Рада України, 2024).	На період воєнного стану
«Запропоноване статтями 3 і 4 припинення діяльності юридичної особи (Російської православної церкви), яка, до того ж, не є зареєстрованою в Україні, свідчить про відсутність правового врегулювання питання припинення діяльності на території України іноземної релігійної організації» (Верховна Рада України, 2024).	Додано механізм розриву зв'язків
«Не забезпечує юридичної визначеності в контексті відсутності механізму припинення діяльності РПЦ в Україні» (Верховна Рада України, 2024).	Додано строк у 9-місяців
«Не враховують вимог принципу правової визначеності як складової конституційного принципу верховенства права, оскільки поза увагою проекту залишилися питання: які повноваження матиме ця комісія, які рішення чи звіти вона має ухвалювати, з числа яких осіб суд має створити таку комісію, яка кількість членів комісії, строк її повноважень, її повноважність (кворум) тощо» (Верховна Рада України, 2024).	Потребує деталізації
«Системне тлумачення згаданих положень статті 17 Закону не дозволяє визначити чіткі законодавчі критерії нікчемності договору у таких випадках, а відтак передбачена законопроектом легітимна мета щодо обмеження певних прав релігійної організації, може бути засобом зловживання правом суб'єктами правозастосування» (Верховна Рада України, 2024).	Необхідне тлумачення в межах судової практики
«Питання щодо віднесення до виключних випадків здійснення представництва прокурорами інтересів держави в суді у правовідносинах, пов'язаних із релігійними організаціями, є спірним та неоднозначним і потребує додаткового вивчення з урахуванням міжнародних стандартів і практик ролі прокуратури у подібних категоріях справ» (Верховна Рада України, 2024).	Потребує деталізації

У таблиці 3 наведені ключові тези представників УПЦ (МП) та ПЦУ щодо можливих шляхів для діалогу. Стосовно цього резюмуємо наступне. 1. Насамперед констатуємо, що обидві сторони говорять про необхідність такого діалогу; 2. Окрім цього, УПЦ (МП) наголошує на неефективності зовнішнього тиску з боку держави або ПЦУ на внутрішньоцерковні процеси. Натомість ПЦУ зазначає, що не потрібно перевіряти абсолютно всіх священників УПЦ (МП), але ті, хто порушують закон або є колаборантами, наражають себе на увагу з боку українських спецслужб; 3. УПЦ (МП) робитиме все можливе для того щоб бути церквою для українського народу. ПЦУ вказує на те, що у цьому

процесі їм необхідне самоусвідомлення щодо здобуття автокефалії і повного виходу зі складу МП; 4. За словами УПЦ (МП) несправедливою є увага лише до їхньої релігійної організації, адже про афілійованість із рф можна говорити й стосовно інших українських релігійних спільнот. Натомість з боку ПЦУ лунає заклик до самовизначення вищого керівництва УПЦ (МП) щодо ухвалення рішення про повний вихід з МП, а також про подальше об'єднання або мирне співіснування обох релігійних деномінацій в Україні.

Висновки. Основні розбіжності між УПЦ (МП) та ПЦУ полягають насамперед в конкурентності двох найбільших православних

Шляхи для діалогу в публічних дебатах УПЦ (МП) та ПЦУ (LIGA.net, 2024)

ППП / та тези спікерів	
Митрополит Климент, голова інформаційно-просвітницького відділу УПЦ (МП)	Олександр (Драбинко), митрополит Переяславський і Вишневський ПЦУ
«Дуже неправильна теза, що УПЦ (МП) не хоче цього діалогу. Як владика Олександр сказав, УПЦ ініціювала цей діалог. Неодноразово УПЦ в тих чи інших формах зверталася, спочатку до КП, потім до ПЦУ про необхідність такого діалогу. Для того, щоб ми називаючи себе християнами вели цей діалог, нам потрібно на християнському підґрунті вести цей діалог. Не на політиці, не на якихось шантажах чи інших умовах (тобто без тиску з боку держави)» (LIGA.net, 2024)	«Відбулася зовсім неконструктивна діяльність УПЦ (МП) по відношенню до цього моменту (ставлення до участі в Об'єднавчому соборі). З однієї сторони, одні називають інших москалями, ті називають бандерівцями. Не можна всіх гребти під одну гребінку. Є звичайно негативні персонажі як з однієї, так і з іншої сторони. У нас нажалі не вистачає в цьому процесі християнського розуміння прощення і взаємолюбові і взаємоповаги» (LIGA.net, 2024)
Є безліч можливостей щоб подолати всі кризи в православ'ї. На моє глибоке переконання, і історія про це свідчить, що чим менше зовнішніх чинників впливає на суто церковний процес, тим швидше і гармонійніше цей церковний процес відбувається. Чим більш агресивніше і наполегливіше хтось хоче цей процес спрямувати в певне русло, чи прискорити чи навпаки пригальмувати, тим цей процес відбувається складніше	Я категорично проти будь-яких перевірок (священників УПЦ (МП)), оскільки це принижує людину, її достоїнство. Ми всі є громадянами України і маємо абсолютно рівні права. Якщо ми порушуємо законодавство, або являємося колаборантами, це повинні виявити спецслужби. І винести відповідні рішення» (LIGA.net, 2024)
«Митрополит Олександр – Чи може бути УПЦ (МП) автокефальною?» «Митрополит Климент – Може бути, звісно. Це не від мене залежить. Ви знаєте, що статус – це не мета. А статус це форма, засіб, за допомогою якого церква звершує свою місію. ... УПЦ (МП) все зробить для того, щоби бути церквою українського народу. І щоби її статус, той чи інший давав їй можливість звершувати місію серед українського народу» (LIGA.net, 2024)	«Москва 141 рік проголосила автокефалію і була не визнаною» (LIGA.net, 2024). «Потрібно було дати відповідь на лист митрополиту Епіфанію (2024), або відновити ту про яку я вже говорив, але щоб вона була персоніфікована. Повинні бути прийняті голови цих комісій, і склад прийнятий священним Синодом однієї структури і іншої структури. Не обов'язково щоб це були вливання в помісну УПЦ. Це повинно бути самоусвідомлення УПЦ (МП)... необхідності автокефалії, і повний вихід із складу МП» (LIGA.net, 2024).
«Незрозуміло, чого така увага виключно до УПЦ (МП). І в цьому якраз я бачу певні підтексти, маніпуляції певні. Спроби вирішувати якісь абсолютно не церковні і брудні політичні питання, використовуючи ім'я УПЦ (МП). Безліч українських релігійних організацій в Україні мають канонічні зв'язки із центрами в РФ. І приклад – ПЦУ, в них є парафія зареєстрована в РФ, Богородська парафія. Голова цієї парафії юридично був зареєстрований в РФ, і був якийсь час членом синоду ПЦУ. Звернемо увагу на мусульман, які мають канонічний зв'язок із мусульманами очільник яких є Кадиров. Є протестанти, які якщо б послухали ви їхні проповіді деякі, то наші, ми просто в шоці іноді від того, що вони собі дозволяють проповідувати в Україні. І при цьому, у них є канонічні зв'язки із протестантами в РФ» (LIGA.net, 2024)	«Можна буде про цей закон (№8371) забути раз і назавжди, коли буде прийнято постанову про вихід (УПЦ (МП) зі складу МП» (LIGA.net, 2024). «УПЦ (МП) потрібно: Відновити поминівіння патріарха Варфоломія. Скасувати ту постанову Синоду в якій розірвали евхаристичне спілкування в угоду Москві. І консолідуватися. Люди і священники, вони довіряють своєму священноначаллю. ... Коли священноначалля скаже, що ми йдемо ось таким ось курсом, я просто певен що до цього процесу доєднається переважна більшість духовенства УПЦ (МП)» (LIGA.net, 2024). «Або об'єднання або співіснування цих двох структур в мирі, злагоди, любові, і євхристійному спілкуванні» (LIGA.net, 2024)

спільнот в Україні. Проте, вони мають й надзвичайно складний міждисциплінарний характер, який проявляється в різниці тлумачення юридичної точки зору, та її зв'язку з канонічною, яка не є частиною законодавства, а лише богослов'я, але при цьому має вагомий вплив на позарелігійні суспільно-політичні процеси в Україні. На основі опрацьованих матеріалів аргументація обох сторін видається по-своєму конструктивною в різних аспектах, з огляду на що, вона потребує подальшого дослідження та пошуку шляхів до врегулювання. З правової точки зору в Україні повинен бути реалізований прозорий і зрозумілий механізм щодо

визначення афілійованості УПЦ (МП) з РПЦ. Наразі його реалізує комісія ДЕСС, проте, УПЦ (МП) заявляє про її упередженість. Окрім того, в самої УПЦ (МП), у випадку ухвалення відповідних судових рішень, повинна бути готовність – реально розірвати зв'язки з РПЦ. Тут йдеться про повний вихід зі складу РПЦ, оскільки остання всіяко підтримує війну рф проти України, називає її «св'ященною», та благословляє російських військових на вбивство українців. Будучи частиною такої релігійної організації, в УПЦ (МП) неминуче постає невирішений конфлікт інтересів між підтримкою українського народу в захисті від

загарбників, та засудженням і протидією діям РПЦ, до якої вона опосередковано належить (згідно з Грамотою Олексія II). Необхідність пошуку шляхів до діалогу обумовлюється низкою передумов та факторів ключовими з яких є взаємоповага та спільне бажання домогтися компромісного результату, який би гарантував непричетність УПЦ (МП) до власне МП, але при цьому зберігав за нею права незалежної автокефальної української церкви, у випадку якщо варіант об'єднання з ПЦУ не

є прийнятним для релігійної спільноти. Означені тези свідчать про необхідність відновлення діалогу на офіційному рівні між УПЦ (МП) та ПЦУ, який повинен базуватися на взаємоповазі, компромісності, та бажанні пошуку шляхів для подальшого співдружного співіснування обох релігійних деномінацій. Означена проблематика з огляду на свою складність, міждисциплінарність, та суспільну значимість, потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Список використаних джерел:

Висновок релігієзнавчої експертизи Статуту про управління Української Православної Церкви на наявність церковно-канонічного зв'язку з Московським патріархатом. ДЕСС, 2023. URL: <https://dess.gov.ua/vysnovok-relihiieznavchoi-ekspertyzy-statutu-pro-upravlinnia-ukrainskoi-pravoslavnoi-tserkvy/>.

Зауваження Головного юридичного управління. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності в Україні релігійних організацій № 8371. Верховна Рада України, 2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/2348726>.

Кагамлик, С. (2021). Церква в Україні в умовах сучасних загроз: реакція на Російську військову агресію. *Українознавчий альманах*, № 29. С. 79–84.

Луцан, І. (2022). Практичні моделі соціально значущої діяльності священнослужителів православної церкви України в умовах воєнних злочинів росії проти України (на прикладі західного регіону країни). *Educational Discourse: Collection of Scientific Papers* № 41, Issue 7–9, 2022. С. 86.

ПЦУ чи УПЦ: Хто справжній? Жорсткі дебати про канонічність українських церков! LIGA.net, 2024. URL: <https://youtu.be/776k8CcFVXU>.

Сарапін, О. (2023) Порівняння ставлення до війни Української православної церкви та Православної церкви України. *Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник*. № 1 (21). С. 59–61.

Стоцький, Я. (2025). Психологічно-політичні та юридичні особливості в процесі трансформації релігійних організацій із УПЦ МП до ПЦУ. V Міжнародна наукова конференція «Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки», 15–16 квітня 2025 року. Т.: ФОП Паляниця В. А. С. 69–72.

Томос – це папір? Дискусія отців УПЦ та ПЦУ з Буковини про переходи, ізвод та основоположність. Суспільне Чернівці, 2025. URL: <https://youtu.be/TZZfLiWu6DY>.

Филипович, Л. (2024). Небезпека внутрішньоправославного конфлікту в Україні для міжхристиянських відносин. *Культурологічний альманах*, № 2. С. 19–25.

Чому Росія втратить православ'я? Клімкін питає Євстратія Зорю. LIGA.net, 2026. URL: <https://youtu.be/aO7AKLRXCOU>.

References:

Vysnovok relihiieznavchoi ekspertyzy Statutu pro upravlinnia Ukrainkoi Pravoslavnoi Tserkvy na naiavnist tserkovno-kanonichnoho zviazku z Moskovskym patriarkhatom (2023) [Conclusion of the religious expert examination of the Statute on the Management of the Ukrainian Orthodox Church for the presence of a church-canonical connection with the Moscow Patriarchate]. DESS. Retrieved from: <https://dess.gov.ua/vysnovok-relihiieznavchoi-ekspertyzy-statutu-pro-upravlinnia-ukrainskoi-pravoslavnoi-tserkvy/> [in Ukrainian].

Zauvazhennia Holovnoho yurydychnoho upravlinnia. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo diialnosti v Ukraini relihiinykh orhanizatsii № 8371 (2024) [Comments of the Main Legal Department. Draft Law on amendments to some laws of Ukraine regarding the activities of religious organizations in Ukraine No. 8371]. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/2348726> [in Ukrainian].

Kahamyk, S. (2021). Tserkva v Ukraini v umovakh suchasnykh zahroz: reaktsiia na Rosiisku viiskovu ahresiui [Church in Ukraine in the conditions of modern threats: Reaction to Russian military aggression]. *Ukrainoznavchiy almanakh*, (29), 79–84 [in Ukrainian].

Lutsan, I. (2022). Praktychni modeli sotsialno znachushchoi diialnosti sviashchennosluzhyteliv pravoslavnoi tserkvy Ukrainy v umovakh voiennykh zlochyniv rosii proty ukrainy (na prykladi zakhidnoho rehionu krainy) [Practical models of socially significant activities of clergy of the Orthodox Church of Ukraine in the conditions of Russia's war crimes

against Ukraine (on the example of the western region of the country)]. Educational Discourse: Collection of Scientific Papers, (41), 7–9, 86 [in Ukrainian].

PTSU chy UPTS: Khto spravzhnii? Zhorstki debaty pro kanonichnist ukrainskykh tserkov! (2024) [OCU or UOC: Who is real? Harsh debates about the canonicity of Ukrainian churches!]. LIGA.net. Retrieved from: <https://youtu.be/776k8CcFVXU> [in Ukrainian].

Sarapin, O. (2023). Porivniannia stavlennia do viiny Ukrainiskoi pravoslavnoi tserkvy ta Pravoslavnoi tserkvy Ukrainy [Comparison of attitudes toward the war of the Ukrainian Orthodox Church and the Orthodox Church of Ukraine]. Sofiia. Humanitarno-relihiieznavchyi visnyk, 1(21), 59–61 [in Ukrainian].

Stotskyi, Ya. (2025). Psykholohichno-politychni ta yurydychni osoblyvosti v protsesi transformatsii relihiinykh orhanizatsii iz UPTS MP do PTSU [Psychological-political and legal features in the process of transformation of religious organizations from the UOC-MP to the OCU]. V Mizhnarodna naukova konferentsiia “Voieni konflikty ta tekhnohenni katastrofy: istorychni ta psykholohichni naslidky”. T.: FOP Palianytsia V.A., 69–72 [in Ukrainian].

Tomos – tse papir? Dyskusiiia ottsiv UPTS ta PTSU z Bukovyny pro perekhody, izvod ta osnovopolozhnist (2025) [Is Tomos a piece of paper? Discussion of UOC and OCU fathers from Bukovyna about transitions, recension and fundamentality]. Suspilne Chernivtsi. Retrieved from: <https://youtu.be/TZZfLiWu6DY> [in Ukrainian].

Fylypovych, L. (2024). Nebezpeka vnutrishnioppravoslavnoho konfliktu v Ukraini dlia mizhkhrystyianskykh vidnosyn [The danger of intra-Orthodox conflict in Ukraine for inter-Christian relations]. Kulturolohichniy almanakh, (2), 19–25 [in Ukrainian].

Chomu Rosiia vtratyt pravoslavia? Klimkin pytaie Yevstratiia Zoriu (2026) [Why will Russia lose Orthodoxy? Klimkin asks Yevstratiy Zorya]. LIGA.net. Retrieved from: <https://youtu.be/aO7AKLRXCOU> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 25.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026